

KOŁO POLONISTÓW UNIwersYTETU STEFANA BATOREGO W LATACH 1922–1939

JOLANTA KOZIĆ*

W okresie międzywojennym młodzież akademicka i pedagodzy Uniwersytetu Stefana Batorego aktywnie uczestniczyli w życiu kulturalnym, literackim i edukacyjnym Wilna. Artykuł ma na celu ukazanie form działalności Koła Polonistów USB, teren wysiłków badawczych, przeanalizowania warunków kształtowania się i znaczenia w formowaniu osobowości, poglądów na rzecz wzmocnienia tożsamości narodowej.

W sporym gronie polonistów przedeptałem wtedy Nowogródczynę, zaścianek po zaścianku, obcując z ludźmi, podsłuchując ich dialekt, oglądając przedmioty i przyrodę: jakieś staroświeckie drewniane zaszczepki przy drzwiach do sieni, świronki, kotuchy, łęgi dzięcieliny itd. Nie zapomnieć tego, póki życia [...]¹

— pisał w swoich wspomnieniach prof. Stanisław Pigoń².

W czerwcu 1921 roku podczas wycieczki krajoznawczej grona polonistów z opiekunem S. Pigońem w strony rodzinne Adama Mickiewicza zrodziła się myśl utworzenia Koła Polonistów Słuchaczy Uniwersytetu Stefana Batorego. Helena Hleb-Koszańska³ w swoich wspomnieniach pisze o niezwyklej wytrwałości, serdeczności i prostocie profesora podczas wędrówki, zwiedzając Zaosie, Cząbrów, Saplicowo, Kołdycze, Płużyny, Tuhanowicze.

Przyjął postawę równoprawnego współtowarzysza, który poddawał się posłusznie regulaminowi turystycznemu kolegi Burczyka. A więc po godzinie marszu – 10-minutowy odpoczynek

* Jolanta Kozic – mgr, Wileński Uniwersytet Pedagogiczny.

¹ S. Pigoń, *Z przedziwa pamięci. Urywki wspomnień*, Warszawa 1968, s. 246.

² Stanisław Pigoń (1885–1968), historyk literatury. Od 1921 do 1930 roku wykładał historię literatury polskiej na Uniwersytecie Stefana Batorego. W latach 1926–1928 był rektorem USB w Wilnie.

³ H. Hleb-Koszańska (1903–1983), polonistka na Uniwersytecie Stefana Batorego, doktorat w 1929 r. na podstawie pracy *Źródło sądów w rozprawie Michała Grabowskiego „O nowej literaturze francuskiej”*, *Promotor rozprawy prof. St. Pigoń*.

z nogami ułożonymi nieco wyżej; bez wahania, zdjawszy obuwie, przekraczał strumyk przegradzający drogę. Nad jeziorem wypadł nocleg w warunkach zgoła prymitywnych, bez jakiego bądź wyposażenia turystycznego – na ziemi, w nocy nie najlepiej.⁴

W marcu 1922 r. zrealizowano pomysł zorganizowania Koła Polonistów. W owym czasie prof. S. Pigoń był w Paryżu. Po powrocie z Francji został kuratorem. Do 1931 r. godnie pełnił powierzone jemu funkcje i interesował się wszystkim, co dotyczyło Koła. Nawet drobnym sprawom poświęcał wiele uwagi. Nie dziwi więc zatroskanie Pigionia, kiedy spostrzegł na pieczętce „Koła Polonistów Słuchaczy USB” zbieg dwu jednobrzmiących końcówek⁵.

Koło miało za cel pogłębiać wiadomości w zakresie języka i literatury polskiej, utrzymywać stały kontakt z ruchem literackim polskim i zagranicznym, udzielać pomocy naukowej w studiach oraz wspierać materialnie niezamożnych członków. Planowano podtrzymywać kontakt z firmami wydawniczymi, prowadzić korespondencję z kołami polonistycznymi innych uniwersytetów polskich, zapoznać się z archiwami, muzeami, bibliotekami, życiem teatru nowoczesnego. Formą pracy były referaty, odczyty, dyskusje, wspólne wycieczki krajoznawcze z prof. S. Pigioniem oraz prowadzenie zbiorowej pracy. Pod pieczołowitym okiem kuratora zestawiono bibliografię czasopism wileńskich za lata 1919–1925⁶.

Wiele uwagi poświęcano tradycjom Alma Matris Vilmensis sprzed stu lat oraz problematyce literatury pierwszej połowy XIX wieku. Zainteresowania danym tematem wynikały z stąd, że ulubionym przedmiotem badań S. Pigionia był okres romantyczny. Studenci z szacunkiem i sympatią odnosili się do profesora, co miało dodatni wpływ na wspólną współpracę.

Poloniści organizowali kursy przygotowawcze absolwentom gimnazjów, pragnącym wstąpić na Wydział Humanistyczny. Prowadzono kurs ćwiczeń z kultury żywego słowa. Organizowano odczyty publiczne. Profesor brał w tym czynny udział i wygłosił następujące odczyty: *Jakiego Mickiewicza znamy* (czerwiec 1922), *Narodziny heroizmu w „Panu Tadeuszu”* (listopad 1922), *Jak „Pan Tadeusz” stał się epopeją* (styczeń 1925), *Idea i wzniosłość „Pana Tadeusza”* (marzec 1925), *Tom rozmów z Mickiewiczem – dla wydania sejmowego* (1928), *Wzloty i upadki mesjanizmu Mickiewicza* (luty 1931)⁷. Podczas zebrań wygłaszano referaty i dyskutowano o literaturze, teatrze, co świadczy o rozległych zainteresowaniach studentów. Członkowie brali czynny udział podczas tzw. Ogólnopolskich Zjazdów Polonistycznych. Młodzież angażowała się w wydawnictwo czasopisma akademickiego „Alma Mater Vilmensis”. Tam za-

⁴ H. Hleb-Koszańska, *Garść wspomnień uczniów wileńskich o profesorze Pigioniu*, [w:] *Stanisław Pigoń. Człowiek i dzieło*, praca zbiorowa pod red. Henryka Markiewicza, Marii Rydlowej, Tadeusza Rylewicza, Kraków 1972, dz. cyt., s. 308–309.

⁵ Tamże, s. 306.

⁶ Tamże, s. 306.

⁷ Tamże, s. 306.

mieszczano sprawozdania z pracy naukowej. Poza murami uniwersytetu organizowano towarzyskie spotkania tzw. „herbatki”, na które zapraszano profesora. Dyskusje toczyły się w miłej atmosferze, co przyczyniło się do nawiązania przyjaznych kontaktów z opiekunem. Członkowie zarządu Koła Polonistów byli częstymi gośćmi w domu Pigionia. Helena Hleb-Koszańska wspomina:

Stało się też z czasem miłym dla nas zwyczajem, że Profesor zapraszał na swoje imieniny do siebie nie tylko członków zarządu. Byliśmy wówczas podejmowani przez Profesorstwo z ogromną serdecznością, gruntovalo się też wówczas poczucie łączących nas trwałych więzów, które się w pełni sprawdziło po wojnie.⁸

Do Koła Polonistów wstęp mieli wszyscy chętni studenci USB. Pisarz Paweł Jasienica napisał w *Pamiętniku*: „[...] tajemnicą Wilna było to, że humanistyka nie zaklepała się w ramach wydziału noszącego jej nazwę, przenikała inne”⁹.

Pierwszą prezeską była Janina Budkowska¹⁰. W maju 1922 r. członkowie gościli u siebie Władysława Mickiewicza¹¹. Honorowy gość zwiedził miasto i okolice Wilna, był na nabożeństwie w Ostrej Bramie, złożył wizytę rektorowi USB, Witoldowi Staniewiczowi. Na zebraniu seminarium polonistycznym prof. Marian Zdziechowski¹² wygłosił wykład na temat Mickiewicza jako romantyka.

W roku akademickim 1923/1924 w drugą rocznicę śmierci prof. Ludwika Janowskiego¹³, zorganizowano uroczystość, wzięto udział w konferencji warszawskiej. Rezultatem zjazdu było założenie Związku Kół Polonistów P.M.A. W październiku 1923 r. uczczono setną rocznicę procesu filareckiego. Zorganizowano pochód młodzieży i przemówienie w dawnym klasztorze bazylianów¹⁴.

W roku 1924/1925 z okazji jubileuszu naukowego prof. Józefa Kallenbacha¹⁵ zorganizowano uroczysty wieczór, cykl wykładów o Słowackim i wieczór poświęcony S. Moniuszce¹⁶. Koło posiadało własną bibliotekę i po otrzymaniu

⁸ Tamże, dz. cyt., s. 308.

⁹ P. Jasienica, *Pamiętnik*, Kraków 1989, dz. cyt., s. 79.

¹⁰ H. Hleb-Koszańska, *Garść wspomnień...*, dz. cyt., s. 306.

¹¹ Władysław Mickiewicz (1838–1926), syn Adama, biograf ojca, wydawca jego korespondencji i pism, publicysta, tłumacz z literatury polskiej na język francuski.

¹² Marian Zdziechowski (1861–1938), sławista, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu w Wilnie.

¹³ Ludwik Janowski (1878–1921), historyk kultury polskiej, profesor Uniwersytetu. Jeden z najbardziej zasłużonych współtwórców odnowionego USB. W latach 1919–1920 pełnił obowiązki prodziekana Wydziału Humanistycznego, a w 1920–1921 był dziekanem.

¹⁴ S. Pigoń, *Koła naukowe studentów USB*, Wilno 1931, s. 14–15.

¹⁵ Józef Kallenbach (1861–1929), historyk literatury. Od 1914 roku objął katedrę historii literatury polskiej na Uniwersytecie Lwowskim. W latach 1919–1920 organizował studia na Uniwersytecie Stefana Batorego.

¹⁶ I. Sławińska, *Z życia naukowego akademików USB w Wilnie*, [w:] *Od oświecenia do romantyzmu prace ofiarowane Piotrowi Żbikowskiemu*, pod red. Gustawa Ostasza, Stanisława Uliasa, Rzeszów 1997, s. 271.

lokalu przy ulicy Zamkowej 24, składający się z dwóch małych pokoików, założyło czytelnię czasopism literackich.

W r. 1925/1926 żywą działalność rozwijały: Sekcja Historyczno-Literacka, zajmująca się pracą badawczą nad literaturą różnych epok, Sekcja Językoznawcza, zajmująca się językiem regionu pod opieką prof. Jana Otrębskiego¹⁷ oraz Sekcja Bibliograficzna, pracująca nad zbibliografowaniem starych czasopism pod kierownictwem S. Pigoń¹⁸. Zorganizowano pierwszy turniej poetycki. Nagrodę przyznano Tadeuszowi Łopalewskiemu¹⁹.

W 1927 roku akademickim powstaje Sekcja Twórczości Oryginalnej (S.T.O.)²⁰. Każdy o zdolnościach pisarskich mógł tam wstąpić. Analizowano własne utwory, organizowano wieczory autorskie, wydawano zeszyty z poezją członków i zbiorki poetyckie. W czerwcu nagrodę konkursu za utwór poetycki p.t. *Na sprowadzenie zwłok Słowackiego* otrzymał Teodor Bujnicki²¹. W 1928 r. ukazała się seria wydawnicza p.t. *Biblioteka Prac Polonistycznych Koła Polonistów USB*²². Patronem wydawnictwa był S. Pigoń. W wileńskich latach kuratorstwa ukazały się trzy pozycje: Waleriana Charkiewicza *Placyd Jankowski. Życie i twórczość*, Wilno 1928 (wykonane w seminarium prof. S. Pigoń), Heleny Hleb-Koszańskiej *Źródła sądów w rozprawie Michał Grabowski „O nowej literaturze francuskiej*, Wilno 1929 (wykonane w seminarium prof. S. Pigoń), Haliny Turskiej *Język Jana Chodźki*, Wilno 1930 (wykonane w seminarium prof. Jana Otrębskiego)²³.

Talent pedagogiczny wykładowców i zaangażowanie studentów owocowały w pracach badawczych nad interesującymi tematami.

Jesienią 1929 r. ukazały się dwa zbiorki poetyckie z utworami członków S.T.O.²⁴. Zbiorek *Z pod arkad* zawierał utwory poetyckie Władysława Arcimowicza, Kazimierza Hałaburdy i Teodora Bujnickiego. Autorami zbiorku *Patykiem po niebie* byli Hanka Kompielska, Kazimierz Hałaburda, Wacław Korabiewicz i Teodor Bujnicki. Jerzy Putrament²⁵ o każdym z nich wspomina w wydanej książce *Pół wieku*.

¹⁷ Jan Szczepan Otrębski (1889–1971), polski polonista i językoznawca, autor ponad 300 prac naukowych z zakresu slawistyki i bałtystyki.

¹⁸ I. Sławińska, *Z życia...*, dz. cyt., s. 271.

¹⁹ Tadeusz Łopalewski (1900–1979), polski prozaik, poeta, dramatopisarz.

²⁰ S. Pigoń, *Koła naukowe...*, dz. cyt., s. 16.

²¹ Teodor Bujnicki (1907–1944), poeta satyryk. Studiował historię na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Współredaktor pisma Żagary i członek skupionej wokół niego grupy poetyckiej Żagary.

²² I. Sławińska, *Z życia...*, dz. cyt., s. 272.

²³ J. Starnawski, *Kronika życia i działalności S. Pigoń*, [w:] Stanisław Pigoń. *Człowiek i dzieło*, praca zbiorowa pod red. Henryka Markiewicza, Marii Rydlowej, Tadeusza Rylewicza, Kraków 1972, s. 417.

²⁴ S. Pigoń, *Koła naukowe...*, dz. cyt., s. 17.

²⁵ Jerzy Putrament (1910–1986), polski prozaik, poeta, publicysta. Studia polonistyczne na uniwersytecie w Wilnie 1930–1934. Należał do grupy artystyczno-literackiej Żagary.

W roku akademickim 1928/1929 Koło liczyło 110 członków zwyczajnych, a także 51 korespondentów i 4 członków honorowych. Biblioteka posiadała 730 dzieł²⁶. Wiele energii i wysiłku włożono do przygotowania uroczystych obchodów dziesięciolecia Koła. Świątowano rocznicę powstania III części *Dziadów* Mickiewicza i z tej okazji odbywały się obrady V Zjazdu Kół Polonistycznych. Koło Polonistów wzięło udział w wydaniu *Księgi Pamiątkowej ku uczczeniu 350 Rocznicy USB* (Wilno 1929) i przygotowało *Księgę Pamiątkową Koła Polonistów Słuchaczy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie 1922–1932* (Wilno 1932) z dedykacją: „Twórcy i kuratorowi Koła, Profesorowi St. Pigońowi, Prorektorowi naszych poczynań w hołdzie”²⁷.

W Księdze wydrukowano rozprawy naukowe dotyczące Mickiewicza i jego epoki, *Sprawozdanie z działalności Koła Polonistów Słuchaczy Uniwersytetu Stefana Batorego w latach 1922–1932* Stanisława Stupkiewicza. Na uwagę zasługują rozprawy Stanisława Pigońa *Corollaria Mickiewiczowska*, Marii Dunajówny *Dzieciństwo i lata szkolne Zana*, Tadeusza Ciszewskiego *Burger w Polsce*, Czesława Zgorzelskiego *Motywy przyrody w opisach wędrówek po kraju w okresie romantyzmu*, Heleny Hleb-Koszańskiej *Letter literatury and political on Poland Krystyna Lacha-Szyrmy*, Zygmunta Falkowskiego *O „Elegiach rzymskich”* i „*Sonetach krymskich*”²⁸.

W gazecie „Słowo” ukazał się artykuł p.t. *Pigoń i Pigońści*, w którym napisano:

Tom II Biblioteki Alma Mater Vilmensis jest Księgą Pamiątkową jednego z najruchliwszych i bezsprzecznie najwydajniej naukowo pracującego Koła naukowego U.S.B. – Koła Polonistów (z dedykacją prof. St. Pigońowi). Księgę redagowała dr. Helena Hleb-Koszańska. Autorka gruntownej rozprawy o Michale Grabowskim, wykazała wielką erudycję i zdolność do ścisłego myślenia i głębokiego, wnikliwego ujmowania zjawisk historyczno-literackich (15 października 1929 r. w USB odbyła się promocja doktorska Heleny Hleb-Koszańskiej na podstawie pracy *Źródła sądów w rozprawie Michała Grabowskiego „O nowej literaturze francuskiej”*. Promotor rozprawy prof. St. Pigoń). Księga Koła Polonistów będąca przeglądem sił grona młodych historyków literatury, jest jednocześnie największą pochwałą prof. St. Pigońa i czymś w rodzaju skargi. Pochwałą, bo nie każdy profesor jest zdolny do wytworzenia własnej „szkoły”; skargą czy żalem – dlatego, że ta powstająca „pigońowska szkoła” w Wilnie, została nagle zlikwidowana wskutek wyjazdu profesora do Krakowa.²⁹

Pod koniec marca 1931 r. Koło Polonistów pożegnało swego kuratora, który wyjeżdżał do Krakowa, aby objąć katedrę w Uniwersytecie Jagiellońskim. Pożegnanie zorganizowano w Markuciem nad Wilenką. Na pamiątkę prezes Koła Polonistów, Stanisław Stupkiewicz wręczył Pigońowi błękitną wstęgę, z wido-kiem Wilna w drewnianej ramce.

²⁶ S. Pigoń, *Koła naukowe...*, dz. cyt., s. 17.

²⁷ H. Hleb-Koszańska, *Garść wspomnień...*, dz. cyt., s. 307.

²⁸ I. Sławińska, *Z życia...*, dz. cyt., s. 272.

²⁹ W. Charkiewicz, *Pigoń i pigońści*, „Słowo”, Wilno 1932, nr 129.

Ten drobny wizerunek – jak się pokazało – był pamiątką, którą cenił sobie Profesor: umieścił ją na stronie zewnętrznej półki z książkami, stojącej za biurkiem – w bezpośredniej bliskości swego miejsca pracy. Tam ją Profesor pokazywał ofiarodawcy, gdy go odwiedził po wojnie.³⁰

St. Pigoń w swoich wspomnieniach pisał:

Zakochałem się w tamtej ziemi, zapomnieć się nie dającej, w mieście najmiłszym w ludziach tamtejszych, serdecznych w swej wylewnej rzewności, no i przede wszystkim w młodzieży, jak mało która inna Ignającej do nauki. [...] Dziesięć lat zeszło jak jedno upojenie pracą wychowawczą i badawczą w Uniwersytecie [...]. Chwile to nie do zapomnienia. Ja tylko jedno takie dziesięciolecie miałem w życiu.³¹

Od r. 1932 opiekunem Koła Polonistów został prof. Manfred Kridl³². Z jego przybyciem filologia wileńska zaowocowała badaniami w dziedzinie teorii literatury. J. Putrament w książce *Pół wieku* pisze „[...] zjawił się w Wilnie jako zwiastun nowych prądów w polonistyce”.

W roku akademickim 1933–1934 prezesem był Jerzy Putrament. Do Sekcji S.T.O. wchodziły słuchacze z seminarium Kridla (Jerzy Putrament, Leon Szreder, Zbigniew Folejewski i inni). Praca naukowa Koła grupowała się w 4 sekcjach: Badań Literackich, Literatury Współczesnej, Twórczości Oryginalnej i Językoznawczej. W ciągu roku 1934 wygłoszono i omówiono na zebraniach 23 referaty. Jerzy Putrament wygłosił trzy referaty: „*Poetyka*” *Tomaszewskiego*, *Morfologia noweli A. Piotrowskiego* i *Zagajenie dyskusji o noweli*. Maria Rzeuska przedstawiła referat p.t. *Monografia prof. Kleinera o „Panu Tadeuszu”*. Dr Stanisław Cywiński na zebraniu odczytał referat p.t. *Zygmunt Wasilewski jako „advocatus diaboli” przy „kanonizacji” Norwida*³³.

W r. 1934 wydano zeszyt „Gramatyka historyczna języka polskiego” cz. III. W Sekcji Badań Naukowych odbyło się 11 zebrań, w Sekcji Literatury Współczesnej – 7, w Sekcji Twórczości Oryginalnej – 3. Biblioteka Koła liczyła 1412 dzieł³⁴. Staraniem zarządu były zorganizowane imprezy, jak odczyt publiczny prof. Konrada Górskiego³⁵ p.t. „*Pan Tadeusz*” w *perspektywie stulecia*, wieczór autorski Konstantego Gałczyńskiego, choinka, dancing i herbatka zapoznawcza³⁶.

³⁰ H. Hleb-Koszańska, *Garść wspomnień...*, dz. cyt., s. 309.

³¹ S. Pigoń, *Z przedziwa pamięci...*, dz. cyt., s. 245–246.

³² Manfred Kridl (1882–1957), historyk literatury. Od 1932 do 1939 roku wykładał historię literatury polskiej na Uniwersytecie Stefana Batorego. W latach 1934/35 był Dziekanem Wydziału Humanistycznego.

³³ Zesp. 175 15 3, I A.N. 1054 Sekretariat. Koło Polonistów studentów USB 1933/34–1939, s. 78–79, Litewskie Centralne Archiwum Państwowe (Lietuvos centrinis valstybės archyvas).

³⁴ Zesp. 175, 15 3, I A.N. 1054..., dz. cyt., s. 79.

³⁵ Konrad Górski (1895–1990), historyk literatury. Od 1934 roku wykładał historię literatury polskiej na Uniwersytecie Stefana Batorego jako profesor nadzwyczajny.

³⁶ Zesp. 175, 15 3, I A.N. 1054..., dz. cyt., s. 79.

W 1935 r. Sekcja Badań Literackich zorganizowała pięć posiedzeń naukowych z referatami. Wystąpili: Jerzy Putrament *Nowela szkic – a nowela intrygi*, prof. Manfred Kridl *Podstawy nauki o literaturze*, Eugenia Krassowska *Psychologia w badaniach literackich*. Maria Rzeuska zorganizowała praktyczny kurs analizy utworów literackich od 26 października do 14 grudnia 1935 r. Sekcja Literatury Współczesnej zorganizowała 8 zebrań naukowych. Na zebraniu wystąpili z referatami Jerzy Putrament *Nowela kryminalna i Twórczość Camada*, Pelagia Girwicówna *Twórczość Oskara Wilde’a*, Eugenia Krassowska *Technika tajemniczości w powieściach Choromańskiego*, Grypa szaleje w *Naprawie Jalu Kurka*, Janina Zienowiczówna i Irena Sławińska *Granica Nalkowskiej*, Irena Sławińska *Dziewczęta z Nowolipek*. Sekcja Twórczości Oryginalnej miała jedno zebranie z referatem p.t. *Majakowski-Pasternak*. Sekcja Językoznawcza również zorganizowała jedno zebranie naukowe³⁷.

W gronie towarzyskim przy herbatce złożono hołd 30-letniej pracy naukowej prof. Manfreda Kridla. W 1935 r. zorganizowano następujące imprezy³⁸:

- 1) 8–19 lutego odbyły się dwa poranki poetyckie *Przegląd współczesnej poezji młodzieży gimnazjalnej*;
- 2) 7 marca zainicjowano czwartki akademickie z referatami Eugenii Krassowskiej p.t. *Współczesna powieść polska*;
- 3) 14 marca w Auli Kolumnowej odbył się odczyt prof. Konrada Górskiego o Stefanie Żeromskim;
- 4) 25 maja odbyła się wycieczka do Towarzystwa Przyjaciół Nauk na uroczysty obchód 25. rocznicy śmierci Elizy Orzeszkowej;
- 5) 26 października zorganizowano uroczystość w Sali Śniadeckich USB;
- 6) 28 listopada w auli kolumnowej – odczyt prof. K. Górskiego *Francois Mauriac – największy pisarz katolicki Francji*;
- 7) 5 grudnia odbył się uroczysty obchód 100. rocznicy „*Niebiańskiej komedii*” Z. Krasieńskiego.

Zorganizowano dwie wycieczki. Od 6 do 11 czerwca na Zjazd Naukowy im. Ignacego Krasickiego do Lwowa i od 21 do 23 października na Zjazd Polonistów do Poznania z okazji 15-lecia Koła Polonistów Uniwersytetu Poznańskiego.

W 1935 r. Koło wydało pracę Arcimowicza p.t. *Cyprian Norwid*. W czytelnicy czasopism młodzież miała dostęp do pism, jak „Wiadomości Literackie”, „Skamander”, „Pamiętnik Literacki”, „Kurier Wileński”, „Gazeta Polska”, „Włóczęga”, „Pion”, „Język Polski”, „Słowo”, „Dziennik Wileński”, „Przegląd Pedagogiczny”, „Prostu”, „Alma Mater Vilnensis”, „Kultura i Wychowanie” i inne. Przeciętnie dwadzieścia osób dziennie korzystało z czytelnicy czasopism.

³⁷ Tamże, s. 64.

³⁸ Tamże, s. 68.

W 1935 r. z zasobów biblioteki Koła korzystało pięćdziesiąt trzy osoby. Prze czytano osiemset trzynaście książek. Ilość książek w tym okresie zwiększyła się o osiemdziesiąt sześć³⁹.

Do 15 marca 1936 r. Koło liczyło sześćdziesięciu siedmiu członków⁴⁰. W sprawozdaniu zwrócono uwagę na liczbę osób, która utrzymywała się od kilku lat na tym samym poziomie, z powodu małej ilości wstępujących na studia polonistyczne. Wygłoszono następujące referaty⁴¹:

– w Sekcji Badań Literackich:

- 1) 9 marca – Zbigniew Kopalko *Renesans Reja*;
- 2) 2 marca – Józef Bujnowski *Greckie dramaty Wyspiańskiego*;
- 3) 4 marca – Anna Zgierska *Stanisław Brzozowski*;
- 4) 1 maja – Czesław Bobolewski *Problem analizy powieści*;
- 5) 14 maja – Eugenia Krassowska *Książka J. Ujejskiego o Conradzie*;
- 6) 28 maja – Jerzy Putrament i Helena Miłkowska *Podstawowe zagadnienia rytmiki polskiej*;
- 7) 30 października – Eugenia Krassowska zagała dyskusję nad książką prof. Manfreda Kridla „*Wstęp do badań nad dziełem literackim*”;

– w Sekcji Literatury Współczesnej:

- 1) 28 stycznia – Józef Maśliński „*Woda wyżej*” Kurka;
- 2) 31 stycznia – Janina Zienowiczówna „*Pawie pióra*”;
- 3) 18 lutego – Monika Żeromska „*Cichy Don*”;
- 4) 23 października – Czesław Zgorzelski *Współczesna nowela sowiecka*;
- 5) 29 października – Czesław Zgorzelski *Współczesna nowela sowiecka*.

W Sekcji Językoznawczej prowadzono ćwiczenia przygotowawcze do egzaminu z gramatyki historycznej pod kierownictwem członka Józefa Trypućki. Odbyło się pięć zebrań. W 1936 r. zorganizowało trzy publiczne odczyty. W Sali Śniadeckich 12 lutego zorganizowano *Wieczór młodej poezji wileńskiej* z udziałem Teodora Bujnickiego, Stefana Zgórskiego, Józefa Maślińskiego, Czesława Miłozsa i Jerzego Putramenta. W Auli Kolumnowej 10 marca odbył się odczyt dr. Wacława Borowego p.t. *Żeromski po latach*. 7 maja Ewa Amendola przeczytała w jęz. francuskim referat *O literaturze współczesnych Włoch*⁴².

Koło Polonistów utworzyło Sekcję Samopomocową. Pomagano niezamożnym członkom przez dostarczanie im pracy w formie płatnych lekcji. Dzięki uzyskaniu zapomogi, którą wydzielił Rektor USB, zatrudniono 9 osób przy

³⁹ Tamże, s. 69.

⁴⁰ Tamże, s. 49.

⁴¹ Tamże, s. 58.

⁴² Tamże, s. 58.

pracy w Bibliotece Uniwersyteckiej z pensją miesięczną pięćdziesiąt złotych. Rezultat trzymiesięcznej pracy nad *Literaturą Polską* Korbuta przedstawiono Rektorowi w szczegółowym sprawozdaniu, 1 sierpnia 1936 r.⁴³

Po zlikwidowaniu Zrzeszenia Kół Naukowych, komitet wydawniczy Koła przejął wydawnictwo „Alma Mater Vilnenis”. Z zasiłku rektora USB wydano XII numer czasopisma. Wydrukowano pracę dr. H. Safarewiczowej *O pochodzeniu wyrazów jeśli, jeżeli w jęz. polskim*⁴⁴.

W roku akademickim 1937/1938 naukowa działalność Koła skupiała się w sekcjach: Sekcja Badań Literackich, Sekcja Literatury Współczesnej, Sekcja Żywego Słowa. Sekcja Badań Literackich miała dwa zebrania, na których wygłoszono referaty z dyskusjami⁴⁵:

- 1) *Książka R. Ingardena „O poznaniu dzieła literackiego”* – dr Stanisław Cywiński;
- 2) *O dramacie historycznym Młodej Polski* – mgr Irena Sławińska.

W 1937 r. utworzono Sekcję Żywego Słowa. Kierownikiem był dyrektor Teatru Wileńskiego, Mieczysław Szpakiewicz. Na zebrania danej Sekcji uczęszczali nie tylko poloniści, ale i studenci z innych wydziałów.

W ciągu 1938 r. odbyło się siedem naukowych oraz kilka towarzyskich zebrań przy herbatce. Na zebraniach naukowych wystąpili z referatami⁴⁶:

- 1) Mgr Czesław Zgorzelski – *Współczesna literatura sowiecka*;
- 2) Mgr Czesław Zgorzelski – *Nowela w literaturze sowieckiej*;
- 3) Wacław Malewski – *O książce Rudnickiego „Niekochana”*;
- 4) Zbigniew Jerzy Nowak – *O Adamie Skwarczyńskim*;
- 5) Prof. dr Tadeusz Szeligowski – *Nowoczesne kierunki w muzyce*;
- 6) p. Kowalkowski – *Życie kulturalne Poznania*;
- 7) Antoni Maśliński – *O kłopotach czytającego*;
- 8) Zbigniew Nowak – *O Nowakowskim i gałgźce rozmarynu*.

Biblioteka Koła liczyła 1555 dzieł. W ciągu 1938 r. ilość wzrosła o pięćdziesiąt sześć. Część książek pochodziła z darowizny, część zaś z zakupów, których dokonano na sumę 107 zł 35 gr. Czytelnia Koła prenumerowała czasopisma: „Pion”, „Wiadomości Literackie”, „Prosto z mostu”, „Podchorąży” i gazety: „Słowo”, „Kurier Wileński”, „Dziennik Wileński”⁴⁷.

⁴³ Tamże, s. 58.

⁴⁴ Tamże, s. 58.

⁴⁵ Tamże, s. 17.

⁴⁶ Tamże, s. 11.

⁴⁷ Tamże, s. 11.

W lutym i marcu 1938 r. zorganizowano maturzystom cykl odczytów z historii literatury polskiej. Frekwencja przeciętnie wynosiła ponad sto sześćdziesiąt osób. Odczyty wygłosili prof. dr Manfred Kridl *Wiek Odrodzenia*, ks. W. Malewski *Barok w literaturze polskiej*, prof. dr Konrad Górski *Wiek Oświecenia*, mgr Czesław Zgorzelski *Preromantyzm i romantyzm, Mickiewicz*, Wanda Achremowiczowa *Słowacki*, Sienkiewicz *Literatura międzypowstaniowa*, prof. dr Manfred Kridl *Powieść w epoce pozytywizmu*, H. Obiezińska *Bolesław Prus* mgr Eugenia Krassowska *Powieść w okresie Młodej Polski*, mgr Irena Sławińska *Poezja w okresie Młodej Polski*⁴⁸.

W maju 1938 r. odbył się *Wieczór literacki*, wypełniony satyrą, muzyką i poezją. Pod koniec czerwca Wilno odwiedziło Koło Polonistów Uniwersytetu Poznańskiego. Zorganizowano wycieczkę po mieście i serdeczne przyjęcie. W listopadzie odbyła się wycieczka Koła do Poznania, połączona ze zwiedzaniem Torunia oraz pobylem w Warszawie. Wzięło w niej udział piętnaście osób. Nawiązano serdeczny kontakt z Kołem Polonistów Studentów Uniwersytetu Poznańskiego.

W marcu 1939 r. (dn. 13–18, 20–21, 24–25) w Sali im. Śniadeckich planowano zorganizować odczyty maturzystom, z udziałem prof. M. Kridla i prof. K. Górskiego⁴⁹, natomiast 5 i 6 maja z współudziałem J. Putramenta i M. Rzeuskiej⁵⁰. Na prośbę Koła 3 lipca 1939 r. o przydzielenie lokalu przy ul. Augustiańskiej⁵¹ oddano do użytku lokal przy ul. Sawicz 13, składający się z trzech pokoi na parterze⁵². W grudniu 1939 r. zlikwidowano Uniwersytet Stefana Batorego. Przestał istnieć ośrodek życia intelektualnego Wilna.

Podsumowanie: Koło Polonistów miało wielki wpływ w formowaniu osobowości, ideałów młodzieży na USB. Działalność dynamiczna, aktywna, dopełniała Wydział Humanistyczny. Kształtowały się trwałe więzy między wykładowcami i studentami. Młodzież akademicka nie ograniczała się do referatów i dyskusji w swoim środowisku. Prowadziła prace edukacyjne, brała czynny udział w życiu naukowym i kulturalnym Wilna. Zaangażowanie studentów i pedagogiczny talent wykładowców dały rezultat w wybranych zagadnieniach badawczych, pracach twórczych. Materiały z Litewskiego Centralnego Archiwum Państwowego i opublikowanych źródeł świadczą o znacznym wkładzie Koła Polonistów w zachowanie i wzmocnienie tożsamości narodowej, w przekazywanie wiedzy następnym pokoleniom.

⁴⁸ Tamże, s. 12.

⁴⁹ Tamże, s. 15.

⁵⁰ Tamże, s. 9.

⁵¹ Tamże, s. 7.

⁵² Tamże, s. 6.